

Hogy milyen változásokat hozott az önálló Ukrajna 1991-es megalakulása a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatás helyzetében, az már egy másik dolgozat témája lehetne.

Fedinec Csilla munkája olvasásra ajánlható mindazoknak, akik a kárpátaljai oktatás irányításában dolgoznak, a régió történetével foglalkoznak vagy egyszerűen érdeklődnek Kárpátalja iránt. Különösen az oktatás helyzetére befolyással bíró személyek számára megszívlelendő az áttekinthető ötven év tanúsága, amelyből az következik, hogy szívósan és következetesen fel kell lépni a magyar iskolák érdekeinek védelmében, de ez csak nemzetiségi elfogultságoktól mentesen történhet.

A kötet értékeit összegezve ki kell emelni a szerző tudományos igényességét, amellyel arra törekedett, hogy minden állítását szakirodalmi vagy levéltári hivatkozásokkal támassza alá. A kárpátaljai körülmények ismeretében tudjuk, milyen nehézségekbe ütközhetett a hatalmas mennyiségű szakirodalomhoz hozzájutni.

Az olvasónak a könyvvel kapcsolatban két szempontból keletkezik hiányérzete: egyfelől a szerkesztés töredezettsége miatt, amely megnehezíti a táblázatok és szöveges magyarázatok követhetőségét. Másfelől azért, mert szívesen megismerné mind a cseh időszakbeli, mind az 1991 utáni helyzetet, amelyek eseménytörténete szervesen kapcsolódik a vizsgált 50 évhez. A szerzőnek ajánlható, hogy dolgozatát egészítse ki az említett két időszak oktatástörténetével, s ezáltal egységében válik áttekinthetővé annak a 80 évnek az oktatástörténete, amely Kárpátalja Magyarországtól való elszakadása óta eltelt.

KISSNÉ PAP MARGIT

Az Encyclopaedia Humana Hungarica köteteiről

A magyar történelem egyes korszakaival és a határterületekkel foglalkozó forráskiadásokban és feldolgozásokban nincs hiány. Még ebben a bőségben is figyelemfelkeltő vállalkozás azonban az Enciklopédia Humana Egyesületé, amely nem más, mint egy újabb tankönyvsorozat a magyar történelem tanulmányozásához, és amelyiknek – időrendben – már a hatodik darabját is kézbe vehette az olvasó. Helyesebb persze, ha „tankönyv” helyett a kevésbé jól sikerült, ám a lényegét kifejező „taneszköz” kifejezést használjuk, hiszen a mű CD-ROM formában jelent, illetve jelenik meg. Ha pontosabban szeretnénk fogalmazni, a „magyar történe-

lem” jelzős szerkezet is némi átalakításra szorul, hiszen a szerkesztők célja egy olyan magyar művelődéstörténeti enciklopédia kiadása, amelynek vezérfonala a magyar történelem – kronologikusan –, s amely ennek áttekintését kiegészítendő és segítő, más „tantárgyak”, tudományterületek művelődéstörténeti szempontból idetartozó területeit is áttekinti.

A sorozatnak az első hat kötete jelent meg eddig. Az *Emese álma* a magyar őstörténet és államszervezés időszakát, a *Vazul-ág* az Árpád-kort, a *Lovagkirályok* az Anjou-, és Zsigmond-kort, a *Pannon reneszánsz* a Hunyadiak és a Jagellók korát, a *Kereszt és félhold* a török kort, a *Kétfejű sas* pedig a Habsburg-uralom időszakát dolgozza fel. Az egyes kötetek megjelenése közötti idő alatt némileg megváltozott – kényelmesebbé és talán kellemesebb megjelenésűvé vált – kezelőfelület minden kötet esetében láthatólag a sorozat indításakor alaposan végiggondolt, és következetesen megtartott, egységes felépítést követ. Az utolsó kivételével, ahol pénzhány miatt ez nem volt lehetséges, minden CD három – magyar, német és angol – nyelven tartalmazza az összes információt.

A kötetek mindegyike – és ez alkotja minden CD gerincét – hét nagy fejezetnyi esszében dolgozza fel az adott korszak történetének egy-egy aspektusát. Ezeket a dolgozatokat a tárgyalt korszakra jellemző prioritásoknak megfelelően osztották további fejezetekre.

A történelmi eseményeket feldolgozó fejezetek tartalmazzák a politika-, had-, társadalom-, és gazdaságtörténet fő irányait és eseményeit. A nyelvtörténeti rész irodalmi példákkal, forrásszövegek segítségével jellemzi az adott időszak nyelvállapotát, leírja nyelvtani rendszerét, ismerteti a nyelvtani változásokat, jövevényszavakat. Az irodalomtörténetből megtudhatjuk, melyek voltak a korszakra jellemző műfajok, megismerhetjük a fontosabb szerzőket, és műveket. A művészettörténeti fejezetben helyet kapott a festészet, építészet, szobrászat mellett a zene-, és a tánc-történet is. A népi hiedelemvilág, vallás és egyházak története alkotja a következő nagy egységet. A „Táj és nép” címet viseli az a szakasz, amely a természeti földrajz, az etnikumok, a kormányzás, a településformák bemutatása, és más, a lakóhelyre vonatkozó ismeretek összefoglalását tartalmazza. Minden kötet utolsó fejezete az „Életmód” című. Ennek témája a korszak gazdálkodása, a jellemző foglalkozások ismertetése, az oktatási rendszer és intézményei, az iskolai tananyagok és a mindennapi élet – az ünnep- és hétköznapok, az öltözködés, lakás stb. – leírása.

Az imént ismertetett, a szerkesztőknek és a szerzőknek köszönhetően kiegyensúlyozott szerkezetű, valóban áttekinthető, érthető, követhető korszakismertető esszék megjelentetése azonban önmagában nem lenne

elégéses indok egy új sorozat megjelentetésére. Ami ezt a munkát igazán jól használhatóvá teheti úgy az oktatásban, mint az érdeklődő közönség számára, az a CD-ROM-ban rejlő lehetőségek kihasználása, vagyis az, amit a szakzsargonban interaktivitásnak szokás nevezni. Ez több dolgot is jelent.

Egyrészt azt, hogy az esszék olvasása is többféle módon lehetséges. Végigolvashatjuk őket, lapozgathatunk bennük, akár „hagyományosan”, akár a hipertextes linkek segítségével. Az olvasás közben választhatunk, hogy közben a zenei illusztrációt hallgatjuk, vagy a leírt szöveg gondos, szép magyarságú – a többnyelvű kötetek esetében német vagy angol nyelvű – felolvasását. Másrészt azt jelenti az interaktivitás, hogy az egyes információkhoz kapcsolódó háttérillusztrációk – képek, zenék, forrásszövegek, lexikai magyarázatok – virtuális metszéspontokat hoznak létre egymástól látszólag távol eső területek között.

Minden fejezetben sok ilyen kapcsolódási pont van: képi, szöveges, hangos magyarázata a leírtaknak. Ezek az illusztrációk természetesen nem csak egy szöveg egy adott helyéhez tartozhatnak, hiszen például a ferencesek magyarországi tevékenységével kapcsolatos lexikai, rendtörténeti, képi és zenei magyarázatok, irodalomtörténeti utalások hozzátartoznak egyháztörténeti, irodalomtörténeti, zene-, nyelv, sőt politikátörténeti fejezetekhez is.

Az illusztrációk legnagyobb része kép. Az egyes fejezetek szövegének minden oldalához, de a lexikai magyarázatokhoz is sok rajz, fotó, festmény, és térképmelléklet tartozik. Ezek mindegyikéről egy egérkattintással meg lehet tudni, pontosan mit is ábrázolnak, és honnan származnak, kinagyíthatóak, sőt egy külön menü használatával tetszőleges sorrendben le is tárolhatóak.

Az esszék olvasását kétféle szöveges magyarázat is segíti. Ezeknek egyike a lexikon. A szövegben kiemelt szavakra – fogalmakra, nevekre – kattintva új ablakban jelenik meg az idetartozó rövidebb-hosszabb, időnként képes magyarázat. Az első kötetekben még nincs lehetőség arra, hogy a benne található címszavakban böngésszünk, az ötödiktől kezdve azonban már ez is megvalósul. A másik szöveges segítség: az egyes fejezetek számos olyan hipertextes hivatkozást tartalmaznak, amelyek „mögött”, szintén külön ablakban megjelentethető forrásszövegek vannak.

A tematikus tartalomjegyzéken túl minden kötet tartalmaz egyéb tájékoztató pontokat is. Ennek első része egy kronológiai összefoglaló. Itt az egyes korszakok legfontosabb történéseire évszám alapján kereshetünk is. A „Források” címet viselő második részben áttekintést kapunk a

kötet készítéséhez felhasznált szövegekből, a korszak tanulmányozásához ajánlott szakirodalomból, a „Hangtár” segítségével felidézhetjük a lemezen található zenerészleteket, a „Képtár”-ból a képeket, valamint szerepel itt egy ajánlólista az idősakkal kapcsolatos oktatófilmekről is. Ebben a részben kapott helyet utóbb a lexikon is. E sorban a harmadik az ilyen kiadványoknál szokásos „Help”, vagyis a lemez használatát könnyítő-magyarozó leírás, valamint a készítésben közreműködők névsora.

Az ismertetés végére mindenképpen idekívánkozik egyetlen kritikai észrevétel, nevezetesen az, hogy a CD-n való megjelenítés egyik nagy lehetőségét nem használták ki az alkotók: a lemez használójának nincs lehetősége a teljes szövegű keresésre, ami pedig nagy segítség lehetne egy-egy személlyel, eseménnyel, fogalommal kapcsolatos, egy-egy kötetben való összes információ összegyűjtésére.

KEVEHÁZI KATALIN

Multimédia a magyar mint idegen nyelv oktatásában – Magyar mozaik III.

Az utóbbi néhány évben a multimédia megjelent a magyar mint idegen nyelv oktatásában is. 1997-ben a londoni *Talk Now!* sorozatban jelent meg kezdőknek szóló magyar nyelvoktató anyag, amely elsősorban játékos formában igyekszik elsajátíttatni nyelvünket. Magyarországon először a Kossuth Kiadó jelentkezett hasonló, szintén kezdőknek szóló anyaggal (*Tanuljunk magyarul*, 1997). Nemrég a Debreceni Nyári Egyetem is elindította multimédiás oktatóanyagait: elsőként az intézmény *Hungarolingua* tananyagsorozatában megjelent regényadaptációkat dolgozták fel, s rövidesen megjelenik a kezdőknek szóló tananyag multimédiás átdolgozása is.

Nemrég látott napvilágot az Akadémiai Kiadó nagyszabásúra tervezett *Magyar mozaik* című kiadványsorozata haladóknak szóló III. részéhez illeszkedő CD-ROM. A Szabó László vezetésével megalkotott, Hegedűs Rita és Oszkó Beatrix rövidesen megjelenő tankönyve alapján készült multimédiás oktatóanyag három fő részre oszlik:

1. A **Tananyag** címet viselő modul hat fő témakört mutat be rövid szövegek segítségével. Az egyes fejezetcímek: a) *Hírünk a világban* (itt többek között Kempelen Farkas, Szent-Györgyi Albert és Neumann János életéről olvashatunk). b) *Jó pap holtig tanul*: az olvasmányok egy ré-